

ภาคผนวก จ

กฎเสนาบดีว่าด้วยกุศลสถานชนิดศาลเจ้า

กฎเสนาบดีกระทรวงนครบาลว่าด้วยกุศลสถานชนิดศาลเจ้า

ด้วยตามความในพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๑๒๓ ให้มีการอำเภอมีหน้าที่คอยตรวจตราอุดหนุนผู้ปกครองรักษา อย่าให้มีผู้ใดรุกล้ำเบียดเบียนที่วัดหรือกุศลสถานอย่างอื่น อันเปนของกลางสำหรับมหาชนนั้น บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่า ที่ศาลเจ้าซึ่งเป็นสถานที่เคารพและกระทำพิธีกรรมตามลัทธิของประชาชนบาจำพวกในกรุงสยาม นับว่าเป็นที่กุศลสถานสำหรับมหาชนประเภทหนึ่ง ซึ่งสมควรจะวางระเบียบปกครองรักษาขึ้นไว้ให้เป็นหลักถานจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาลตั้งกฎข้อบังคับขึ้นตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ ดังต่อไปนี้

ว่าด้วยการใช้กฎแลอธิบายคำ

- ข้อ ๑ กฎนี้ให้ใช้เฉพาะแต่ศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในที่ดินซึ่งรัฐบาลเป็นเจ้าของ หรือเป็นผู้ปกครองรักษาเท่านั้น
- ข้อ ๒ คำบางคำที่มีได้มีความหมายให้เข้าใจเป็นอย่างอื่นแล้ว ให้พึงเข้าใจดังนี้
- ก. คำว่า ศาลเจ้า นั้น หมายความว่า สถานที่ก่อสร้างขึ้นเป็นทรวดทรงสำหรับประดิษฐานรูปเคารพ แลกระทำพิธีกรรมตามลัทธิของคนบางจำพวก เช่น ชนจีน เป็นต้น แลให้หมายความรวมตลอดถึงสถานที่ถาวรซึ่งสร้างขึ้นประกอบกับศาลเจ้า เช่น โรงสำหรับกินเจ เป็นต้น
 - ข. คำว่า ที่ศาลเจ้า นั้น หมายถึงที่ดินที่ศาลเจ้าตั้งอยู่ แลหมายความตลอดเขตรับบริเวณที่ดินของศาลเจ้าด้วย
 - ค. คำว่า ใบอนุญาตตั้ง นั้น หมายความว่า หนังสือที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายนี้ออกให้ไว้แก่ผู้จัดการปกครองศาลเจ้า หรือผู้ตรวจตราสอดส่องกิจการในศาลเจ้า
 - ฌ. คำว่า ผลประโยชน์ นั้น หมายความว่า ทรัพย์สินสมบัติรายได้อันพึงบังเกิดมีแก่ศาลเจ้านั้น ๆ

ว่าด้วยที่ดินที่ศาลเจ้าตั้งอยู่

ข้อ ๓ ศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในที่ดินที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของนั้นไม่เกี่ยวกับกฎนี้ เว้นไว้แต่เอกชนผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ได้อุทิศที่ดินของตนให้เป็นสมบัติของศาลเจ้าโดยสิทธิขาดในขณะใด ที่ดินนั้นย่อมตกมาอยู่ในความปกครองรักษาของรัฐบาลพึงทำนุบำรุง เพื่อประโยชน์ของมหาชนตามความในกฎนี้

ข้อ ๔ ที่ดินที่ศาลเจ้าอยู่ในที่ดินของรัฐบาลก็ดี หรือในที่ดินของเอกชน แต่ได้อุทิศให้เป็นสมบัติของศาลเจ้าโดยสิทธิขาดแล้วก็ดี ในเขตกรุงเทพมหานครให้มีโฉนดไว้ในนาม กรมพระนครบาลทั้งสิ้น

ข้อ ๕ ผู้ใดมีความปรารถนาจะอุทิศที่ดินของตนที่มีศาลเจ้าตั้งอยู่แล้วก็ดี หรือที่จะก่อสร้างศาลเจ้าขึ้นใหม่ในที่ดินนั้นก็ดี การที่จะอุทิศที่ดินให้เป็นสมบัติของศาลเจ้าโดยสิทธิขาดเช่นนี้ ให้ยื่นเรื่องราวแสดงความปรารถนาส่งหลักถานสิ่งสำคัญสำหรับกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น ต่อนายอำเภอผู้ปกครองท้องที่

ข้อ ๖ ที่ศาลเจ้าแห่งใด ซึ่งได้มาอยู่ในความปกครองของรัฐบาลตามกฎนี้แล้ว ถ้าผู้ใดจะกระทำการก่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดลง หรือมีความประสงค์จะทำการสถาปนาต่อเติมขึ้นใหม่ก็ดี ให้แจ้งความประสงค์ต่อนายอำเภอท้องที่ เมื่อได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัดแล้ว จึงพึงกระทำการนั้นได้

ข้อ ๗ ในที่ซึ่งยังมีศาลเจ้าตั้งอยู่ตราบใด โดยปรกติจะไม่มีเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น เว้นไว้แต่ศาลเจ้านั้นจะเลิกร้างไปหมดแล้ว หรือว่ารัฐบาลมีความจำเป็นที่จะใช้ประโยชน์ในราชการโดยตรง

ข้อ ๘ ที่ดินที่ยังมีศาลเจ้าตั้งอยู่นี้ก็ดี หรือปรากฏว่าได้เคยมีศาลเจ้าตั้งอยู่ก็ดี ถ้าแม้พิสูตร์ไม่ได้ความแน่นอนว่ากรรมสิทธิ์ได้ตกเป็นของเอกชน ก็ให้ลงสันนิษฐานว่าเป็นที่ดินสำหรับศาลเจ้าอยู่ในความปกครองของรัฐบาล

ว่าด้วยศาลเจ้าแลฐูเบียนศาลเจ้า

ข้อ ๙ ศาลเจ้าที่ได้ก่อสร้างขึ้นด้วยวัตถุประสงค์อันมั่นคงถาวร นอกจากที่ตั้งอยู่ในที่ดินของเอกชนมีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของในเขตกรุงเทพมหานคร ให้มีฐูเบียนบาญชีไว้ให้เป็นหลักถาน

ข้อ ๑๐ ฐูเบียนบาญชีศาลเจ้า ให้มีรายการดังนี้ คือ

๑. เลขลำดับจำนวนศาลเจ้า
๒. ชื่อศาลเจ้า
๓. ตำบล อำเภอ และจังหวัดที่ศาลเจ้าตั้งอยู่
๔. ชื่อแลอายุผู้ปกครองศาลเจ้า และผู้ตรวจตราสอดส่อง
๕. ชื่อ แลสกุล ชาติกำเนิด แลบังคับสังกัดมูลนายของผู้ปกครองศาลเจ้า แลผู้ตรวจตราสอดส่อง
๖. อาชีวะ แลที่สำนักอาศัยของผู้ปกครองศาลเจ้า แลผู้ตรวจตราสอดส่อง

ว่าด้วยการตั้งแลถอดถอน

ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าแลผู้ตรวจตราสอดส่อง

ข้อ ๑๑ การรักษาหรือกระทำกิจของศาลเจ้าโดยเฉาะนั้น ให้มีผู้จัดการปกครองศาลเจ้าแลผู้ตรวจตราสอดส่องขึ้นไว้ แลแล้วแต่อธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัดจะกำหนดโดยสมควรแก่ศาลเจ้าแห่งใด หรือหลายศาลเจ้ารวมกันจะให้มีผู้จัดการปกครอง แลผู้ตรวจตราสอดส่องมากน้อยเพียงไรก็ได้

ข้อ ๑๒ ผู้ที่สมควรจะเป็นผู้จัดการปกครองศาลเจ้า แลผู้ตรวจตราสอดส่องได้นั้น ต้องประกอบด้วยองค์คุณสมบัติ คือ

๑. ต้องเป็นผู้ที่มีความเคารพนับถือในลัทธินั้น
๒. ต้องเป็นคนที่มีอายุตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไป
๓. ต้องเป็นคนที่มีหลักถานในอาชีวะ หรือมีหลักทรัพย์ดี
๔. ต้องเป็นคนที่ไม่เคยต้องคำพิพากษาของศาลฐานข้อโกง หรือฐานยกยอกอันต้องด้วยอาญา หรือฐานโจรกรรมต่อทรัพย์อย่างใด ๆ หรือฐานสมคบกันเป็นอั้งยี่ หรือสื่อโจรผู้ร้ายแลไม่เคยได้เถียงต่อกรรมสิทธิศาลเจ้า

ข้อ ๑๓ ผู้ใดมีความปรารถนาจะเป็นผู้จัดการปกครองศาลเจ้าหรือเป็นผู้ตรวจตราสอดส่อง ให้ยื่นเรื่องราวต่ออธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัด เมื่ออธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัดพิจารณาเหตุผลประกอบด้วยองค์คุณสมบัติดังว่ามาในข้อ ๑๒ นั้นแล้ว ก็ให้ออกใบอนุญาตตั้งได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๑๔ เมื่อผู้ใดได้รับใบอนุญาตตั้งตามความในข้อ ๑๓ แล้ว โดยปรกตีย่อมมีอำนาจแลหน้าที่ดังนี้ คือ

ก. ผู้จัดการปกครองศาลเจ้า มีอำนาจแลหน้าที่จัดการทั่วไปในกิจการ เพื่อผลประโยชน์แก่ศาลเจ้าโดยฐานะแลกาละอันสมควร แลให้มีอำนาจหน้าที่เข้าเป็นโจทก์ หรือจำเลยในอรรถคดีทั้งแพ่งแลอาญา อันเกี่ยวข้องกับเรื่องศาลเจ้าทุกประการ

ข. ผู้ตรวจตราสอดส่อง มีอำนาจแลหน้าที่ตรวจตรากิจการอันเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าทุกประการ ตลอดถึงสรรพฐะเบียนบาญชีทั้งปวงอันเนื่องด้วยกิจการ หรือผลประโยชน์แห่งศาลเจ้า ครอบงำเหนือผู้จัดการปกครองศาลเจ้านั้น

ข้อ ๑๕ กิจการของศาลเจ้าซึ่งเป็นกิจการที่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ผู้ปกครองศาลเจ้ากับ ผู้ตรวจตราสอดส่องปรองดองพร้อมใจตกลงกันกระทำไปได้ ถ้ามีความเห็นแตกต่างกันให้อธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัดเป็นผู้ชี้ขาด แล้วยกระทำไปตามคำชี้ขาดนั้น

ข้อ ๑๖ ถ้าแลเมื่อใดมีอรรถคดีพิพาทกันด้วยเรื่องศาลเจ้า จะเริ่มเกิดขึ้นก็ดีหรือว่าเมื่อถึงที่สุดแล้วก็ดี ให้ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าแจ้งเหตุการณ์ให้อธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัดทราบทุกครั้ง

ข้อ ๑๗ ผู้ใดได้รับใบอนุญาตตั้งให้เป็นผู้จัดการปกครองศาลเจ้าหรือผู้ตรวจตราสอดส่องแล้ว ภายหลังความปรากฏว่าผู้นั้นบกพร่องด้วยของคุณสมบัติดังว่ามาในข้อ ๑๒ นั้นก็ดี หรือได้ประพฤติกิจการทุจริตต่อหน้าที่อย่างใด ๆ ก็ดี หรือขัดขึ้นไม่แจ้งเหตุการณ์ดังกล่าวมาในข้อ ๑๖ นั้นก็ดี อธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัดจะสั่งถอดถอนแลเรียกใบอนุญาตตั้งคืนจากผู้นั้นเสียก็ได้

บรรดาสมุทบาญชีอันเกี่ยวข้องกับศาลเจ้านั้นมอบให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งอธิบดีกรมพระนครบาล หรือนครบาลจังหวัดจะสั่งให้มอบทั้งสิ้น

ข้อ ๑๘ ผู้ใดได้มีตำแหน่งเป็นผู้จัดการปกครองศาลเจ้า หรือเป็นผู้ตรวจตราสอดส่องอยู่แล้วแต่ก่อนออกกฎนี้ ให้ยื่นเรื่องราวขอใบอนุญาตตั้งเสียตามกฎนี้ ภายในเวลา ๓ เดือน นับแต่วันที่ออกกฎนี้เป็นต้นไปแลต้องปฏิบัติตามกฎนี้ทุกประการ ถ้ามิฉะนั้นให้ถือว่าผู้นั้นไม่มีตำแหน่งหน้าที่อย่างใดเลย

ว่าด้วยผลประโยชน์อันเกิดแต่ศาลเจ้า

ข้อ ๑๙ ถ้าในที่ใดเมื่ออธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัดเห็นเป็นกาลสมควรที่จะสั่งให้ผู้จัดการหรือผู้ตรวจตราสอดส่องทำหรือยื่นบาญชีแสดงผลประโยชน์ รายได้รายจ่ายเป็นรายเดือนหรือรายปีหรือเป็นพิเศษในขณะใด หรือมีอำนาจที่จะสั่งได้ แลเมื่อเห็นสมควรที่จะให้ประกาศโฆษณาการให้สาธารณชนทราบด้วยก็ได้

ข้อ ๒๐ บรรดาสมุดบัญชีอันเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของศาลเจ้ากิติ หรือสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในศาลเจ้ากิติ เมื่ออธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัดเห็นเป็นกาลสมควร ก็มีอำนาจที่จะสั่งให้กรมการอำเภอเข้าไปตรวจตรา หรือเรียกมาตรวจตราในเวลาก็ได้

ข้อ ๒๑ ส่วนศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในที่ดินของเอกชนมีกรรมสิทธิเป็นเจ้าของนั้น กรมการอำเภอมีหน้าที่ตรวจตราอุดหนุนผู้ปกครองรักษาอย่าให้รุกล้ำเบียดเบียนตามหน้าที่ ๆ มีอยู่ในพระราชบัญญัตินั้นด้วย

กำหนดโทษผู้กระทำความผิด

ข้อ ๒๒ ผู้ใดบังอาจบุกรุกที่เขตรศาลเจ้ากิติ หรือกระทำให้ศาลเจ้าชำรุดกิติ หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเจตนา เพื่อมิให้ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าได้ปกครองศาลเจ้าโดยปกติสุขกิติ ถ้ากริยาที่กระทำลงนั้นยังไม่ถึงเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้นั้นมีความผิดให้ปรับไม่เกินกว่า ๒๐๐ บาท

ข้อ ๒๓ ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าหรือผู้ตรวจตราสอดส่องขัดขึ้นไม่ยอมมอบบรรดาสมุดบัญชีตามความในข้อ ๒ กิติ หรือได้มอบให้ไม่สิ้นเชิงกิติ หรือขัดขึ้นไม่ทำตามคำสั่งดังว่ามาในข้อ ๑๙ กิติ มีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๔ ข้อ ๒

แต่ถ้าได้ทำบัญชียื่นหรือประกาศโฆษณาตามความในข้อ ๑๙ นั้น โดยลักษณะอันเป็นเท็จ มีความผิดให้ปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท

ข้อ ๒๔ ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าหรือผู้ตรวจตราสอดส่องได้ถูกถอนและเรียกใบอนุญาตตั้งคืนเสียแล้ว ดังว่าในข้อ ๑๗ ตอนที่ ๑ กิติ หรือผู้ใดมีตำแหน่งเป็นผู้จัดการศาลเจ้าหรือเป็นผู้ตรวจตราสอดส่องอยู่แล้ว แต่ก่อนออกกฎนี้ไม่ปฏิบัติตามความในข้อ ๑๔ เมื่อพ้นเวลา ๓ เดือนไปแล้ว ยังคงทำการอยู่ในตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วกิติ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๒๗ ตอนที่ ๒

ข้อ ๒๕ ผู้ใดกระทำการขัดขวางต่อกรมการอำเภอ หรือผู้แทนกรมการอำเภอที่จะกระทำตามความในข้อ ๒๐ - ๒๑ นั้น ผู้นั้นมีความผิดฐานต่อสู้อหรือขัดขวางเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๑๙ - ๑๒๐ (“เรื่อง กฎเสนาบดีนครบาลว่าด้วยศาลเจ้า,” ๖ สิงหาคม - ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๓, เอกสารรัชกาลที่ ๖ กระทรวงนครบาล, ร.๖ น.๒/๗๙, หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.)